

Клейменов О.М.

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ И РЕАЛІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Глибока перебудова всіх сфер життєдіяльності суспільства, реструктуризація економіки України за умов ринкових відносин обумовили значне зростання інтересу до прийомів і підходів, що застосовують у теорії й практиці управління суб'єктами господарської діяльності у сфері туристичного бізнесу. Актуальність проблем управління туристичними підприємствами зумовлена загальним підйомом вітчизняної економіки.

Позитивний вплив туризму на стан національної економіки та окремих регіонів, який спостерігається в багатьох країнах світу, в Україні є ще недостатнім. Наявний туристично-рекреаційний потенціал використовується не повною мірою. Якісні зміни і всебічний аналіз процесів у галузі свідчать про існування низки проблем, що потребують науково обґрунтованого рішення.

Відсутність комплексних і системних розробок з питань управління суб'єктами туристичного бізнесу визначає нагальну потребу розроблення та реалізації ефективного механізму їх функціонування за принципами і критеріями сталого розвитку. Тому якісно нові науково-практичні розробки, спрямовані на управління туристичними об'єктами, що трансформуються за видами та формами господарювання, стають особливо важливими та актуальними.

Однією з перших вітчизняних розробок з цієї тематики є монографія Ткаченко Т.І. "Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу"¹. Це видання – фундаментальна праця, в якій розглянуто сучасні проблеми економіки туристичних підприємств та управління ними за системним підходом, що в цілому спрямоване на підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання. При цьому автором роботи проведено ґрунтоване дослідження за двома напрямками, що є виправданим під час трансформації економічних відносин. Перший – це забезпечення виживання туристичних підприємств в умовах невизначеного та швидкозмінного зовнішнього середовища. Другий – пов'язаний з розвитком суб'єктів господарювання в період переходу до сталого розвитку.

Екстенсивний шлях розвитку туристичної галузі та наявних проблем характеризується невідповідністю темпів зростання туристичного обороту в Україні світовим тенденціям, загостренням конкуренції на ринку туристичних операторів і туристичних агентів, незначними обсягами інвестицій. Відсутність державної стратегії сталого розвитку країни, недосконалість методик управління діяльністю суб'єктами господарювання, різне тлумачення термінів і понять ставлять під сумнів будь-які висновки та прогнози щодо майбутнього розвитку туризму в Україні.

В роботі на високому науковому рівні досліджено та узагальнено теоретичні, методологічні і праксеологічні підходи до зростання стійкості функціонування суб'єктів господарської діяльності, за допомогою запропонованого автором механізму управління. Для дослідження багатьох процесів, які виникають за умов ентропії, автор успішно використовує синергетичний підхід, який дав змогу пояснити різні внутрішні організаційні явища та визначити шляхи підвищення життєздатності суб'єктів господарювання у сфері туризму.

Особливий інтерес становить ретроспективний підхід до конкретизації окремих положень, висвітлених у монографії, а також глибоко науковий підхід до вирішення проблем, пов'язаних з новим явищем у науці про туризм – дестинацією. Цікавим є дослідження еволюції науки про туризм та внесок автора в удосконалення цієї теорії.

Заслужують на увагу слушні пропозиції автора щодо реалізації стратегічних напрямів переходу суб'єктів господарювання до сталого розвитку туризму за ринкових умов. Це обумовлює розроблення комплексного механізму регулювання суб'єктів господарської діяльності з урахуванням факторів загальноекономічного характеру, уточнення цілей державного управління туризмом з позицій концепції та принципів сталого розвитку. З метою обґрунтування методичного інструментарію запропоновано моделі та модифікації існуючих механізмів управління, що базуються на адаптивному (активному), інноваційному, превентивному (антикризовому) управлінні та управлінні якістю. Вони спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності підприємств у кожному сегменті туристичної індустрії, ідентифікованих як за видами економічної діяльності (діяльність готелів та ресторанів, діяльність санаторно-курортних закладів, транспорту тощо), так і за видами туризму (сільський, екологічний та ін.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що монографія є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому на концептуальних засадах сталого розвитку запропоновано методологічний підхід до удосконалення управління суб'єктами господарської діяльності у сфері туристичного бізнесу. Одержані результати розкривають глибину та багатоаспектність питань, розглянутих у монографії, які структурно логічно побудовані та викладені.

Запропоновані моделі, підходи та пропозиції, наведені автором у роботі, знайшли широке застосування на практиці. Вагомими є форми впровадження результатів дослідження – нормативні акти (галузеві стандарти), програми та навчальні посібники. Це значною мірою підвищує наукову і практичну цінність монографії, що визначає її актуальність для теорії управління та економіки підприємств сфери туризму.

Проте монографія значно збагатилася, якщо б в окремих випадках не було допущено деяких неточностей та редакційних помилок. Певні фрагменти роботи мають дискусійний характер. Наприклад, питання щодо необхідності державного регулюючого втручання в розвиток ділової активності суб'єктів туристичної діяльності на різних ієрархічних рівнях.

Однак все це не може заперечувати того, що монографія, яка рецензується, за метою і змістом є новаторською працею. Одержані теоретичні, методологічні та практичні результати свідчать про значний потенціал виконаних розробок та їх актуальність. Вони дають змогу збагатити вітчизняну економічну науку новими знаннями, а праксеологічні нароби є ґрунтовним матеріалом для використання їх на практиці в сучасних умовах.

¹ Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 537 с.